

Grindsted Kirke.

Søndag d. 4. august 2019 kl. 11.00.

Egil Hvid-Olsen.

Prædiken til 7. søndag efter trinitatis, Luk. 19,1-10, 1. tekstrække.

Salmer.

DDS 403 "Denne er dagen, som Herren har gjort".

DDS 294 "Talsmand, som på jorderige".

DDS 496 "Af dybsens nød, o Gud, til dig".

- - -

"100 salmer" 874 "Du tar mig som jeg er".

Altergang: DDS 438 + 439,1.

 DDS 487 "Nu fryde sig hver kristen mand".

DDS 370 "Menneske, din egen magt".

Tekstlæsninger.

Salmisten skriver: "Da Herren vendte Zions skæbne, var det, som om vi drømte. Da fyldtes vor mund med latter, vor tunge med jubel. Da sagde man blandt folkene:

»Herren har gjort store ting mod dem.« Herren har gjort store ting mod os, og vi blev glade. Vend vor skæbne, Herre, som strømme i Sydlandet! De, der sår under tårer, skal høste med jubel. Grædende går han ud, mens han bærer såsæden; med jubel vender han hjem, mens han bærer sine neg.» (*Salmernes Bog 126,1-6*).

Epistlen skriver apostlen Paulus til romerne: »Jeg bruger et udtryk fra dagliglivet, fordi I er skrøbelige mennesker. For ligesom I lod jeres lemmer trælle for urenheden og lovløsheden, så I blev lovløse, skal I nu lade dem trælle for retfærdigheden, så I helliges. Dengang I var syndens trælle, var I frie over for retfærdigheden. Hvad fik I da? Frugter, som I nu skammer jer over; de ender jo med død. Men nu, da I er blevet befriet fra synden og er blevet trælle for Gud, får I den frugt, at I helliges, og til sidst evigt liv. For syndens løn er død, men Guds nådegave er evigt liv i Kristus Jesus, vor Herre.» (*Romberbrevet 6,19-23*).

Dette hellige evangelium skriver evangelisten Lukas: »Jesus kom ind i Jeriko og gik gennem byen. Der var der en mand, som hed Zakæus, han var overtolder, og han var rig. Han ville gerne se, hvem Jesus var, men kunne ikke for skaren, da han var lille af vækst. Så løb han i forvejen og klatrede op i et morbærfigentræ for at få ham at se, for han måtte komme den vej forbi. Da Jesus kom til stedet, så han op og sagde: »Zakæus, skynd dig at komme ned! I dag skal jeg være gæst i dit hus.« Så skyndte han sig ned og tog glad imod ham. Men alle, som så det, gav ondt af sig og sagde: »Han er gået ind som gæst hos en syndig mand.« Men Zakæus stod frem og sagde til Herren: »Se, Herre, halvdelen af, hvad jeg ejer, giver jeg til de fattige, og hvis jeg har presset penge af nogen, giver jeg det firedobbelt tilbage.« Da sagde Jesus om ham: »I dag er der kommet frelse til dette hus, fordi også han er en Abrahams søn. For Menneskesønnen er kommet for at opsøge og frelse det fortabte.«» (*Lukasevangeliet 19,1-10*).

Prædiken.

Som præst forventes det, at man kan møde enhver anden fordomsfrit. Det gælder også for de mennesker, der har udført handlinger, man bestemt ikke synes om. Man skal kunne tale med både gennemsnitlige hverdagssyndere og forhærdede forbrydere. Og så skal man kunne tale med de mennesker, der er blevet ofre for andres usympatiske handlinger, og som måske netop af den grund selv griber til vold og uforsonlighed, når de bliver pressede. Dette krav til præsten om, at han eller hun skal kunne tale med alle, er ganske rimeligt, for der skal være nogle mennesker, man kan komme til, hvis man plages af dårlig samvittighed og selvhad, eller hvis man ganske simpelt føler sig isoleret, fordi ingen andre vil have noget med én at gøre. Der skal være nogle, der insisterer på, at selv den værste forbryder også er et menneske. Der skal være nogle, der kan se gennem gerningerne til personen bagved, for selvom vore gerninger er med til at forme os, er der altid mere at sige om den enkelte, end hvad vedkommende har gjort.

Dette krav forsøger jeg at leve bedst muligt op til i min hverdag. Selvom jeg ind imellem lægger øre til handlinger, som den, jeg taler med, har udført, og som har haft negative konsekvenser for andre, skal der efterhånden meget til at chokere mig, og jeg kan også sagtens se noget andet i vedkommende, end de synder han har begået. Jeg taler dog ikke disse handlinger ned, med mindre den, der betror sig til mig, insisterer på at martre sig selv over gerninger, der virkelig ikke er særlig alvorlige. Jeg hverken kan eller vil tage skylden fra folk, men jeg kan måske – med henvisning til Guds tilgivelse - få dem selv til at komme overens med, hvad de har gjort, så de kan handle på baggrund heraf. Således er jeg forhåbentlig med til at rykke dem en smule, så risikoen formindskes for, at deres frustrationer får dem til igen at begå handlinger, de straks vil fortryde.

Når det er sagt, har jeg dog også mine begrænsninger, hvilket en biograftur i den forløbne uge mindede mig om.

I fængselsfilmen ”De frivillige” udsættes publikum for det kunstgreb, at man først lang tid efter at være blevet præsenteret for den excentriske, ikke videre musikalske, men hjertevarme korleder, Niels, finder ud af, at han er anklaget for pædofili.

Er der noget, jeg virkelig har svært ved at acceptere eksistensen af, er det netop pædofili. Jeg har læst og lyttet til for mange beretninger af ofre for denne forbrydelse til, at jeg, hvis jeg sad overfor en, jeg vidste havde misbrugt et barn seksuelt, ville have svært ved at skelne handling fra person. For mig at se tilhører pædofile overgreb en særlig kategori, fordi ofrene er børn, der helt naturligt viser den voksne en tillid, som bliver misbrugt på det groveste. Barnet har ikke en chance, og efterlades ovenikøbet med skammen over det skete. Offeret synes, at det skulle have sagt fra; men det gjorde det ikke, fordi den voksne er den, der normalt ved, hvad der er rigtigt og forkert. Når barnet ikke afviste den voksne, har det svært ved at fortælle andre voksne om det. Det bilder sig ind, at det selv bærer en del af skylden. Det glemmer, at det kun er et barn, og at ansvaret fuldt og helt er den voksnes. Desuden er barnet ofte blevet bestukket eller truet til tavshed af gerningsmanden. Det overgreb, barnet har været udsat for, kan det ikke tale om. Derfor risikerer tavsheden at vokse i dets sind, så den udgør et sort hul – et forbudt område - omkring hvilket alt andet bevæger sig. Når det sker, medfører det massive mentale krampetrækninger, der ofte ødelægger ofret med nedsat selvværd eller direkte selvhad til følge. Dette kan føre videre til mangel på tillid til andre eller et overdrevent og unaturligt kontaktbehov. Det skadede barn vil hele tiden være på overarbejde i en verden, det ikke længere forstår. Dermed ødelægges også dets koncentrations- og indlæringsevne. Dertil kan komme en massiv hævnthirst eller en grundlæggende bitterhed over livet. Alt dette bærer offeret ofte med sig over i voksentilværelsen, hvilket blot forstærker tragedien. Af denne grund vil jeg have svært ved at sidde ansigt til ansigt med en, jeg vidste havde gjort sig skyldig i et pædofilt

overgreb; men jeg har heldigvis ikke prøvet det endnu. Sker det, er jeg overbevist om, at jeg ikke ville afvise vedkommende. Men det ville være med meget stor uvilje, at jeg kastede mig ud i samtalen.

Blandt de øvrige indsatte, der i filmen venter på deres domme, formår den pædofilianklagede Niels at skabe en rutine, der gør dagligdagen udholdelig. Det er netop, hvad de har brug for i den periode, hvor de ikke ved, om de er købt eller solgt, og derfor gør de, hvad de kan, for at dække over Niels' mulige forbrydelse. "Han kan ikke gøre for det. Det er en sygdom", forklarer en af de indsatte. Niels selv har en ukuelig tro på, at han frifindes, mens andre håber på, at de får lov at afsone i Sdr. Omme, der i deres verden fremstår som indsattes Paradis på jord.

Niels er ikke filmens hovedperson. Det er derimod finansmanden Markus, som er anklaget for økonomisk bedrageri. Da han ender på en afdeling, der er isoleret fra de stærke fanger, sætter han sig op mod Niels' rutiner på en måde, der ret hurtigt vækker ens afsmag, så sympatien går til Niels. Som tilskuer ved man godt, at Niels er anklaget for noget, der gør det nødvendigt at isolere ham fra de hårdkogte fanger, men at det drejer sig om pædofili bliver altså først klart efter et stykke tid.

Mere skal jeg ikke afsløre af filmen, der ikke kun er alvorlig, men også vældig morsom. Det, der rørte mig ved den, var, at den viste mennesket bag forbrydelsen, så jeg - da det viste sig, hvad Niels var anklaget for - ikke var i stand til at væmmes helt på samme måde over ham, som jeg ellers havde gjort. Filmene mindede mig om, at ingen forbrydelse ændrer ved, at der gemmer sig et menneske bag forbryderen. Måske er det endda et skrøbeligt menneske, der har brug for støtte til at undgå at gentage sin ugerning. Hvis det viste sig, at Niels var skyldig i anklagerne, kunne det ikke nytte noget blot at sende ham ud i samfundet igen. En mand som ham har behov for massiv støtte og behandling; ikke blot for hans, men også for potentielle ofres skyld. Men filmen viste, at han ikke var et monster. Han var derimod et menneske, der havde svært ved at begå sig blandt andre. I bund og grund var han en stakkel, der næppe var bevidst om, hvilken ulykke han bragte over sine ofre. Dette fratager ham ikke skylden for hans

ugerninger, som han da også må tage straffen for, men det gjorde, at i hvert fald jeg blev mindet om, at selv de personer, der har udført de mest nedrige handlinger, har krav på at blive mødt som de mennesker, de også er. Man kan ækles ved det, den enkelte har gjort, men ikke ved det sølle menneske, der gemmer sig bag handlingerne.

Er der nogen, der ser bagom andre menneskers handlinger, er det Jesus. Det bliver helt tydeligt i dagens evangelietekst, hvor han insisterer på at spise middag hos den mest forhadte af Jerikos indbyggere. Overtolderen Zakæus lever fedt af at indkræve skatter til romerne. Så længe besættelsesmagten får sin del, kan han frit lægge en afgift oven i til sig selv. På den måde har han i årevis presset penge af sine landsmænd; rige såvel som fattige. De har set ham spankulere rundt i byen i dyrt tøj købt for deres penge. De har hørt ham holde fester sammen med samfundets øvrige tvivlsomme eksistenser; og igen har det været for deres penge. Hvis de havde nægtet at betale, var han mødt op med et par svært bevæbnede romerske soldater, som nok skulle have fået dem til at punge ud. I titlen "tolder" lå betegnelsen "landsforræder" implicit. Det er ikke så sært, at Zakæus var forhadet.

Alligevel var det ham og ingen anden, Jesus ville besøge. Jesus så gennem overtolderens handlinger og ind til mennesket bag, hvilket langt fra lod Zakæus uberørt. Faktisk fik denne imødekommenhed ham til at ruinere sig selv: "Se, Herre," sagde han, "halvdelen af, hvad jeg ejer, giver jeg til de fattige, og hvis jeg har presset penge af nogen, giver jeg det firedobbelt tilbage." Pengene havde mistet deres betydning for Zakæus, for de kunne ikke skaffe ham det, han havde allermest brug for, nemlig andres respekt, venskab og kærlighed. Naturligvis vidste han, at han fik brug for penge til at leve for, men han erkendte, at der fandtes bedre måder at tjene dem på end den afpresning, han indtil da havde gjort brug af. Jesus lader ham da også genindtræde i den sociale og kulturelle sammenhæng, han var trådt ud af, da han skiftede tilhørsforhold og fravalgte sine jødiske landsmænd og gav sig i

besættelsesmagts sold: ”I dag er der kommet frelse til dette hus, fordi også han er en af Abrahams sønner”, konstaterer Jesus om den tidligere overtolder.

Den russiske forfatter Fjodor Dostojevskij udgav i 1862 bogen ”Det døde hus”, der byggede på hans egne erfaringer fra fire års tugthusfangenskab. Han var blevet idømt denne straf, fordi han havde deltaget i en studiekreds, der flirtede med revolutionære ideer. Det var ikke velset i datidens zarstyre, der ikke alene slog ned på forbudte handlinger, men også på systemkritiske tanker. Efter tiden i tugthuset fulgte fem år som tvungen menig soldat i Sibirien, inden Dostojevskij kunne vende tilbage til sit tidligere liv og genoptage sit forfatterskab, der gjorde ham til en af verdenslitteraturens allerstørste forfattere. At han fandt inspiration i sin tugthustid er ganske tydeligt i flere af hans romaner. Han havde levet på kanten af samfundet, hvilket havde givet ham indsigt nok til at skrive bøger, der stadig er vigtige i dag.

Skønt Dostojevskij omgikkes røvere, voldtægtsforbrydere og en enkelt barneseriemorder, og selvom de bestemt ikke alle sammen behandlede ham særlig venligt, fik han det samme blik for disse mennesker, som Jesus havde for Zakæus. Derfor konstaterer han i sin bog om tugthustiden, at ”ethvert menneske, ligegyldigt hvem han er, og ligegyldigt hvor fornædt han er, kræver, om det så er instinktivt eller ubevidst, at der bliver udvist respekt for hans menneskelige værdighed. En fange ved godt selv at han er fange og forstødt, og han kender sin plads i forhold til kommandanten; men ingen brændemærker eller lænker kan få ham til at glemme at han er et menneske. Og fordi han faktisk er et menneske, skal man selvfølgelig behandle ham menneskeligt. For Gud skal vide at *menneskelig* behandling kan menneskeliggøre selv dem på hvem Guds aftryk for længst er blegnet.”

Som præst skal man kunne se gennem andres forkastelige handlinger og ind til mennesket bagved, akkurat sådan som Jesus og Dostojevskij gjorde det. At det også gælder pædofile blev jeg mindet om, da jeg så ”De frivillige”. Men her til sidst skal det

tilføjes, at vi i den evangelisk-lutherske kirke har, hvad Luther kaldte ”det almindelige præstedømme”. Det vil sige, at alle døbte har den samme opgave som præsten. Den eneste forskel er, at præsten er kaldet af en menighed til at forkynde evangeliet, fordi han eller hun er uddannet til netop dette. Opgaven med at møde enhver anden fordomsfrit er derimod ikke præstens alene. Den er alles; altså ikke kun min, men også jeres. Derfor har vi hver især ansvar for at møde selv de mest usympatiske personer med budskabet om, at Gud insisterer på, at der er mere og andet i den enkelte end hans eller hendes forkastelige handlinger. Det er alles opgave, fordi det at blive set som et menneske kan være livsforandrende for den, der er faret vild i tilværelsen.

At blive set som det menneske, der gemmer sig bag alle de ugerninger, man har begået, kan medføre, at man påtager sig den opgave, man blev født til, nemlig at leve sit liv i kærlighed til Gud og næsten. At give andre mulighed for at nå dertil er ikke kun præstens, men alles ansvar; og ingen af os – hverken I eller jeg – har ret til at sætte en grænse for, hvem vi vil kunne acceptere at tale med, sådan som jeg ellers har haft en tendens til i forhold til pædofilidømte. Man har ganske vist lov til klart at erkende overfor vedkommende, at hans handlinger vækker det største mishag i én, men I samme åndedrag må man slå fast, at han bag sine handlinger er et menneske som du og jeg. Da bliver han set på med Jesu blik, og måske vil dette få ham til at følge i Zakæus’ fodspor og ændre sin livsførelse.

Amen.